

ארץ ישראל היפה והטובה

גליון מיוחד מספר 9 ערב יום העצמאות הס"ט למדינת ישראל 1.5.2017 BEAUTIFUL ISRAEL NO 9 SPECIAL FOR 69TH DAY OF INDEPENDENCE

אל"מ טוביה רביב
אייר תשע"ז
צילום: אלון רון

הצדעה למפקד חטיבה 600

חטיבה 600

119 חללים נפלו בשורות החטיבה של טוביה. יותר מכל חטיבת מילואים אחרת. למרות שבחטיבה היו שלושה גדודי מנקים, את מרבית המלחמה ניהל טוביה עם שני גדודים בלבד. אחד הגדודים הועבר בפקודה תחת פיקודה של חטיבה 14 הסדירה שנפגעה קשות בראשית המלחמה.

מאז המלחמה בשנת 1973, חטיבה 600 הקימה אנדרטה לתפארת בסיוע דוד שנהב וגם סרט הופק בשם "נתיבי האש", ביזמה ומימון של עו"ד חיים רבינוביץ'. מפעל הנחת זרים על קברי חללינו החל בארגונו של שלמה לובין והמפעל ממשיך בכל יום זכרון עד היום. למרבה הצער, שלושת היזמים הללו לעולם טרם עת אך חובה לזכור את פעלם המבורך.

כיום מתנהל אתר אינטרנטי של החטיבה ובו יש פינה חמה לכל אחד מחללינו ובו יכול כל מבקר להוסיף סיפורים ותמונות, זכרונות לכל עניין רלוונטי אחר. במסגרת האתר, מתנהל מבצע ימי הולדת לחללינו לאורך כל השנה. כאשר מגיע תאריך לידה של מי מחללינו, האתר מעלה את תמונתו וסיפורו וכל חברי העמותה/חטיבה נזכרים ושוב מצרפים זכרונות ותוספות. הפעולה מתקיימת זו שנה שניה ברציפות ואנחנו לא שוכחים את 119 חברינו שלא שבו מקרבות החווה הסינית וסביבותיה.

פעמיים לאחר המלחמה התעורר צורך לצאת למאבק על מורשת החטיבה. בשתי הפעמים היה זה טוביה רביב שיצא כמעט לבדו במאבק האחד שהיה ציבורי ובפעם השניה כאשר שם החטיבה הוכפש בספר של גנרל אחד – שוב היה זה טוביה שיצא למאבק משפטי כדי לתקן את העוול. שתי הפעמים היו סוג של תיקון מורשת החטיבה כפי שהשתקפה באופן מעוות במקומות שבהם זה לא היה צריך לקרות.

פרט לפיקוד על החטיבה, טוביה שימש כנספח הצבאי של ישראל בתורכיה ואחר כך כשליח הסוכנות היהודית במדינה שפעם היתה יוגוסלביה. כאן טוביה הפעיל את כל כישוריו, את שפות הדיבור שרכש ואת תושייתו כדי לחלץ מאות יהודים מארץ קרועה ושסועה, לא פעם תחת אש וסיכון חייו, למרות שזו לא היתה מלחמה של מדינת ישראל. אבל חלקים מעם ישראל ציפו לחילוץ וטוביה נקרא אל הדגל על ידי אורי גורדון, מנהל המחלקה לקליטה ועלייה של הסוכנות היהודית.

על כל אלה אני רואה בטוביה לא רק מפקד של שדה הקרב. טוביה תרם חלקים נכבדים מחייו למען המדינה והעם. טוביה הוא ארץ ישראל היפה והטובה במיטבה. בחרתי בו כדי לסגור את סדרת הירחונים שמהיום נשארים רק בטור הפייסבוק בשם זה. אני מתפנה לעסוק בתערוכה עליה תקראו כאן בהמשך.

חג עצמאות שמח לכולם!

אל"מ טוביה רביב

ביום רביעי, ראש חודש אייר תשע"ז, צחצחתי את נעליי ונסעתי למודיעין כדי להפגש עם מפקד חטיבה 600 בשורותיה לחמתי במלחמת יום הכיפורים. היתה לנו סיבה מיוחדת להפגש וטוביה היה הראשון שקיבל לידי את הספר "מגנה כרטה". פרטים בהמשך.

בשנת 2018 – תשע"ח ישראל תחגוג 70 שנים להולדתה. אל"מ טוביה רביב יחגוג 70 שנים לעלייתו לארץ ישראל. כן, ב-1948 הוא עלה כנער בן 14 בלבד, לאחר ששרד את מלחמת העולם השנייה עם אמו ועם אח אחד. ארבע שנים מאוחר יותר, טוביה התגייס לחיל השריון בו התקדם מתפקיד לתפקיד עד שמצא עצמו מקים שתי חטיבות, בראשית שנות השבעים, כאשר אחת מהן היתה חטיבה 600 איתה יצא למלחמת יום הכיפורים בשישה באוקטובר 1973.

במבצע קדש, 1956, טוביה נפצע קשה בקרב. נהגו עוזי בר צור חילץ אותו והציל את חייו. על מעשיו אלו קיבל עוזי את עיטור הגבורה. מאז ועד עולם, עוזי היה נהגו של טוביה בכל מלחמות ישראל. בתמונה למטה נראים טוביה עם עוזי ועם יאיר אהרונביץ', קצין המודיעין של חטיבה 600 בסיומה של מלחמת יום הכיפורים. הצלם היה שמעון אברמוב, נהגו הנוסף של טוביה.

אם תרצו לדעת על פעלה של חטיבה 600, חייליה ומפקדיה, כמו גם על מהלכיה במלחמת יום הכיפורים או הספרים והמסמכים שראו אור לאחר המלחמה – יש לחטיבה אתר ואפשר לקרוא ולהכיר את כל אלה.

ותיקי החטיבה, בני המשפחות השכולות ואחרים נפגשים בטקס שנתי ביער העוצבות ליד יד לשריון בחול המועד סוכות בכל שנה ובודדים נפגשים גם בשעות הצהריים ביום הזכרון לחללי צה"ל באותו מקום בדיוק.

119 חללינו ראויים לכל אלה. לכבודם ולזכרם.

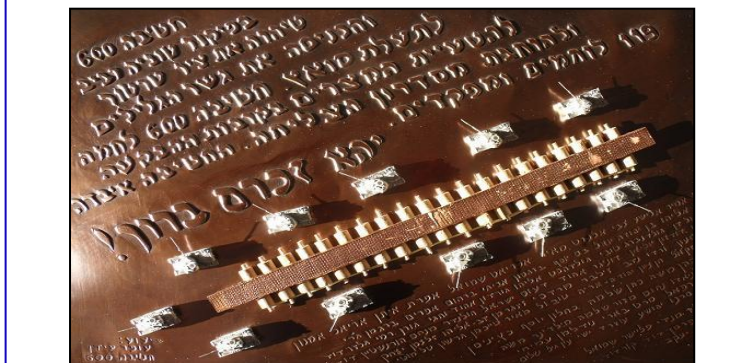

טוביה והספר

כאן נראה בספר נראה רביב אוחד את ספר התערוכה "מגנה כרטה" כאשר בספר נראה צילום מפת "סיריוס" של גזרת הלחימה של חטיבה 600 במלחמת יום הכיפורים. התערוכה נולדה בשנת 2001 עם סדרת ריקועי נחושת המתארים רגעים באותה מלחמה ורק בעזרתם הצלחתי להכנס לטיפול ושיחה על המלחמה עליה לא דיברתי עם איש במשך 28 שנים.

בעמוד זה נראות העבודות הראשונות שלי בנחושת מהן התפתחה התערוכה כפי שתראו בעמודים הבאים.

גרירת גשר הגלילים

אחת ממשימות החטיבה היתה גרירת הגשר לתוך תעלת סואץ. היה לי הכבוד לנהוג בטנק שהוביל את הגרירה, כנהוג של מג"ד 410. לפני הגרירה המעשית, יצאנו עם הטנק לסריקת ציר טרטור לכל ארכו כאשר בצריח הצטרף האלוף ג'קי אבן, מפקד מבצע הצליחה. במהלך נסיעת הבדיקה הזדעזענו למצוא חמישים גופות לצד הציר שאיש לא הצליח לפנות בליל מבצע אבירי לב. היו שם ארבעים גופות צנחנים ועשר גופות של שריונאים מגדוד 100. בין כל אלה נמצא קצין אחד בחיים, למעלה מ-48 שעות לאחר הקרב הנורא במקום. המג"ד הורה לפלוגת החרמ"ש לבוא ולפנות את החללים. רק אז המשכנו בסיוור, חזרנו לאחור וגדוד 410 נרתם לצליחה. כל זה התרחש ביום 18 באוקטובר 1973. לאחר חצות הלילה נקשר הגשר בצדה המערבי של התעלה והצליחה עליו החלה. דגם הגשר משמאל הוא עבודה מאוחרת ונעשה לאחר שאיתרתי במינסוטה את יצרן הטנקים הזעירים. אורך כל העבודה – 60 ס"מ. האחרות: 20 על 30 ס"מ.

תערוכה שנוולדה בעזה סיטי

ב-1993 יצאתי למילואים בעזה. בין שאר המשימות נשלחתי לאבטח מתקן כליאה בו אסירים עסקו בענייניהם ללא מפריע. חלק התפללו, חלק למדו, חלק עסקו בספורט או בבישול. היו בודדים שעסקו באמנות מקורית. האמנות היתה מבוססת על חומרים מזדמנים: גפרורים משומשים, מטפחות בד לבנות ושפופרות ריקות של משחת גילוח או משחת שיניים. גם חלוקי נחל שימשו לליטוש ויצירה. הופתעת.

שלוש התמונות למעלה משמאל הן מזכרת מאותו מילואים. הציור בעט צבעוני קיבלתי מאחד האמנים ואינו דורש הסבר. הציור נעשה בעזרת עטים צבעוניים. בימי משלושת הצילומים זו הדגמה שלי לפריסה של שפופרת משחת גילוח וריקוע עליה. כך ביצעתי לימים את ריקועי הנחושת. שלושת הילדים צילמתי במהלך סיור כשקלטתי אותם תוך כדי תנועה. עצרתי את רכב הסיור, ירדתי עם המצלמה וצילמתי. הילד מימין עם צבעי דגל פלשתיין. אחותו עם... מיני מאוס. שוב הופתעתי.

בשנה ההיא עדיין לא חלמתי על תערוכות ונחושת. רק בשנת 2001, כאשר נודע לי במקרה שאני חי 28 שנים תחת הים קרב, הגעתי לטיפול ובהמשך גם להכרה של משרד הבטחון. ריקועי הנחושת שימשו לי כלי להתחלת הדיבורים על הרגעים הקשים במלחמה עליהם לא דיברתי עם איש מעולם.

התערוכה התפתחה בהמשך לכיוונים שונים. אחד מהם הוא תחום הדמוקרטיה המזרחית ויסודותיה במערב. בצד שמאל, מתחת לצילומים מעזה, ניתן לראות עבודות הקשורות לתהליכים היסטוריים בצרפת וארצות הברית כאשר סמל התערוכה מכבד במרכז בין ספינת התה בבוסטון, 1773, ותבליט חימר של פרעה שהיה אחד מכובשיה הקדומים של ארץ ישראל. מעל רעמסס ישנו תבליט דמות פניה של גברת החירות הניצבת בנמל ניו יורק. בעיניה אפשר לראות השתקפות של מגדלי התאומים ודמעות זולגות מהן. זו עבודה שהקדשתי לרודי ג'וליאני, ראש עיריית ניו יורק והוא קיבל אותה ממני בדואר. להפתעתי, הוא מצא זמן לשלוח לי מכתב תודה מרגש שצילומי צמוד לתמונה המדוברת. בתערוכה מוצג העתק שהכנתי לאחר ששלחתי את המקור לניו יורק.

בתחתית העמוד מוצגים שני מוצגים שיש ביניהם קשר: ריקוע של הטלאי הצהוב אותו חוייבו כל יהודי גרמניה לענוד על בגדיהם עוד לפני שהחלו בחיסולם. ההגבלות על אלה כללו איסור ישיבה על ספסלים, איסור המסחר, לימודים ועוד איסורים רבים. לצד הריקוע מצולם חלק מתעודת זהות ששמשתל היטלר הנפיקה לאבי המנוח, חיים עידן, בטרם ברח מברלין. בתעודה הוטבעו טביעות אצבעותיו, שמו המלא בתוספת השם "ישראל" וגם החותמת עם צלב הקרס הנאצי. על גב התעודה הודפסה האות J בגדול כדי שכל פקיד יידע מייד שמדובר בתעודה של יהודי.

שני מוצגים אלה מייצגים בתערוכה את ההיפוך של כל זכויות האדם והאזרח שהמין האנושי צבר במשך שנים רבות במאבקים, מהפכות, שביתות או כל דרך אחרת. מה שהאנושות הצליחה לבנות לאורך היסטוריה שלמה – הנאצים ביטלו בחקיקה של מספר חוקים נבזיים ששללו מאוכלוסיה שלמה זכויות יסוד פשוטות ומובנות עד כדי שלילת זכותם לחופש פשוט, חופש תעסוקה והשכלה, חופש בחירה של מקום מגורים עד שלילת הזכות לחיות. אנטי תזה של כל תורת הדמוקרטיה במחי יד אחת.

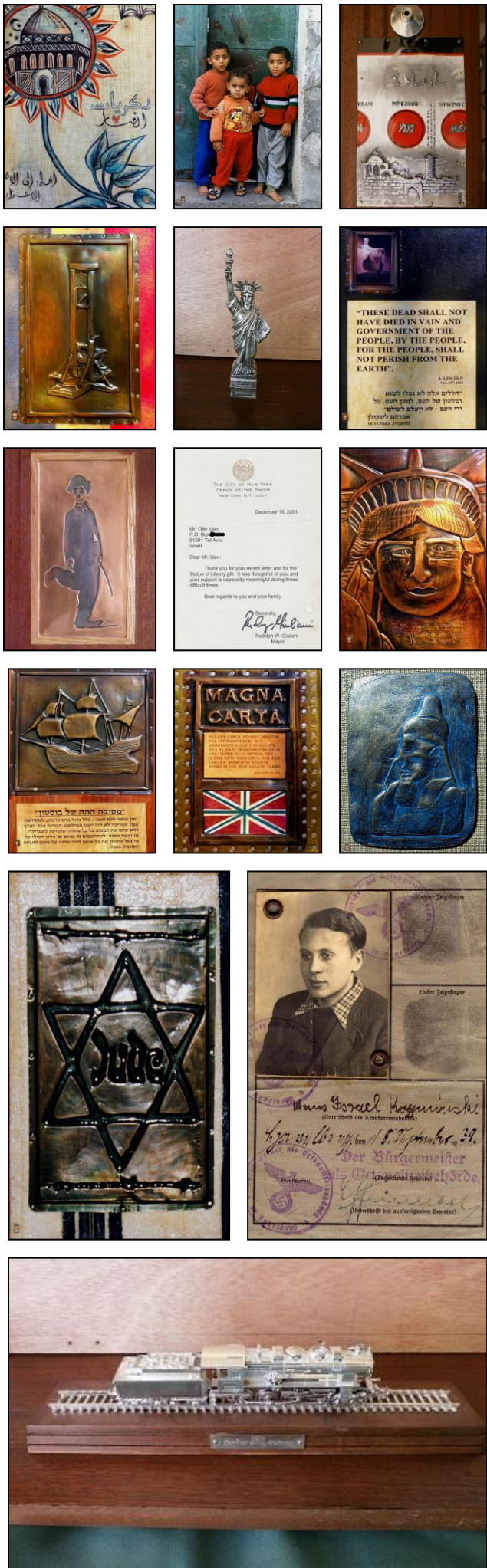
מן הצדק לספר שלא רק היהודים סבלו מכל אלה אלא גם צוענים, נכים, קשישים ובני מיעוטים אחרים בכל מיני מקומות וזמנים עליהם לא כולם יודעים אפילו. וכל זאת נולד במדינה שנחשבה לאחת מהנאורות ביותר בעולם המערבי, מדינה של תרבות, ספרות, שירה ומוסיקה.

הקטר המבריק שבצילום האחרון הוא דגם יצוק אותו מקבלים עובדי חברת "רכבות ברלין" עם צאתם לגימלאות. אני קינתי אותו בחנות לרכבות זעירות בברלין ביוני 2016 כתוסף לתערוכה. דגם זה של קטרים פעלו בשורת הרכבות בין השנים 1920 עד 1950 וקרובו לודאי שהם הובילו מאות אלפים מיהודי אירופה למחנות המוות. את סיפור הרכישה כבר סיפרתי בהזדמנויות קודמות.

בלתי נתפש. ההיסטוריה מוכיחה שבנסיונות מסויימות אין דבר שהוא בלתי אפשרי. אחרי שהכל יסתיים, תבוא ההכחשה מכל הצדדים הנוגעים בדבר.

התערוכה בנויה לתצוגה נודדת, בשלמותה או בחלקה. לאחר שהצעתי אותה לגורמים רבים ושונים החלטתי לנסות להציגה במרכז האו"ם בניו יורק. הם לא צריכים ללמד אותנו מהו פליט, הם יכולים ללמוד אצלנו איך נראה אפרטהייד כאשר שופט ערבי שולח נשיא יהודי לכלא ועוד כאלה זוטות.

אם התערוכה אכן תוזמן לתפוח הגדול – זו תהיה הפתעת חיי. ניסיתי.

על דגמים, מטבעות וכובשי הארץ

בתערוכה מגנה כרטה יש גם איזכורים שונים לחלוצים שהקימו את היישובים הראשונים מסוגם. כך תמצאו את הצריף הראשון של דגניה או את חומה ומגדל של תל עמל, הוא ניר דוד. שניהם עשויים מקלות ארטיק כפי שראיתי במחנה המעצר העזה. קבר השייח עוואד באשקלון נבנה מאבני כורכר מתוצרת עצמית. זה מבנה מוכר על חוף ימה של אשקלון המתוארך לתקופה הממלוקית, אי שם במאה ה-14 כנראה. בניית הדגם נמשכה כשנה בגלל הצורך לייצר את האבנים ומסעי המדידות באתר המקורי המתפורר בקצה הצוק כיום.

אשקלון התפרסמה כמרכז עשיר של מטבעות עתיקים. כנראה שייצרו בעיר מטבעות עבור לקוחות רבים במזרח העתיק. לא מעט מתושבי העיר הפכו לאספנים גדולים בתחום זה ואוספים חשובים הגיעו למוזיאונים בארץ.

מטבעות שכאלה הם אחת המזכרות שהשאירו בחולות כובשים רבים ושונים שהיו בארץ ונדחקו בידי כובשים אחרים. למרביתם היתה מדינה גדולה במקומות אחרים. ארץ ישראל היתה צומת חשובה לכל מי שרצה לשלוט בדרכי המסחר מכל סוג שהוא.

על רקע זה נוצרה בתערוכה "מחלקה" של מטבעות מזויפים שחלקם נראים בתחתית העמוד כאן. אלו מטבעות חימר צבוע מתקופות שונות כאשר הקדומים שבהם נוצרו במקור בידי יצרנים יהודים בתקופת בית המקדש. הכיתוב עליהם נעשה בעברית עתיקה וכנראה שלפניהם לא היו אחרים.

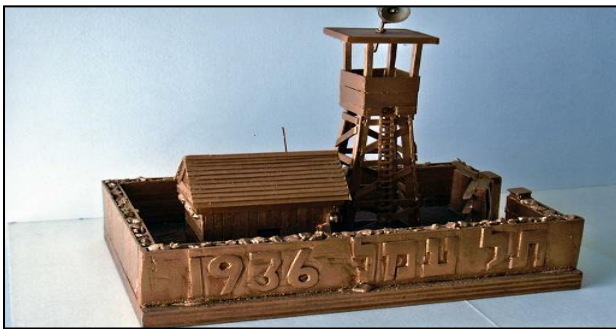
אם תסתכלו היטב, תראו שגם המטבעות משנת 1927 או 1960 נטבעו בחימר בסגנון המטבעות העתיקים, עם שוליים סדוקים ושיני הזמן כאילו נגסו בהם.

מעל המטבעות נראית קאראוילה עם טיל שחור נעוץ בגג. כאשר הצגתי את התערוכה בשנת 2006 בערד, מבקרים תהו על משמעותו של הטיל. כיום כבר לא שואלים. הטיילים כבר מגיעים לכל חלקי הארץ. עלינו כועסים שפיתחנו את כיפת הברזל ששומרת עלינו...

לסיכום עמוד זה, יש בי דאגה עמוקה למתחולל בארץ. ילדי עוטף עזה כבר לא לבד. המטבעות המשונים שהפקתי לתערוכה הם ביטוי לחרדה העמוקה ביותר שלי: האם נוכל לעמוד מול כל הסכנות המשחרות לפתחינו?

האם מדינת ישראל תצליח להתגבר על כל המשברים שמסביב או שמה שיותר ממנה הם רק מטבעות בחולות???

אבל זו רק החרדה הפרטית שלי. אל תקחו אותה ברצינות.

יצחק פונדק, נזי קדור ורפיק חלבי

ענאן קדור ז"ל על החרמון

סוף והתחלה

גליון זה סוגר את סדרת הירחונים "ארץ ישראל היפה והטובה". במקומם יישאר לנו הטור בפייסבוק הנושא את אותו שם ובתוכו נוכל להמשיך לספר רק על אנשים טובים ומעשים טובים.

הירחון והטור הוקדשו לשני אנשים: הצנחן האמיץ ענאן קדור ז"ל והאלוף יצחק פונדק שליט"א. ענאן נפל בידי בני עוולה בצומת בית ליד ביום א' 22 בינואר 1995 כאשר שני מטעני נפץ הופעלו בידי מתאבדים בזה אחר זה. לאחר הפיצוץ הראשון ענאן רץ לטפל בחייליו הפצועים כאשר הוא מזהיר את כולם מפני מטען שני שעלול להתפוצץ. בפיצוץ השני ענאן נהרג תוך כדי טיפול בפצועים.

לאחר נפילתו בגבורה של ענאן, משפחתו הקימה קרן סיוע לנזקקים. בכל יום חמישי יוצאות מחצר ביתם בדאלית אל כרמל מאות חבילות מזון למשפחות יהודיות ודרוזיות, כולל משפחות של חיילים בסיוע קצינות נפגעים בצה"ל. הנתניה היא ציווי של ענאן וחברות כמו אוסם, ארגון "לתת" וחקלאים רבים תורמים ממיטב התוצרת למטרה נעלה זו. אצילות נפש נדירה של משפחה שכולה שהפכה את אבלה למעשה חסד עליון.

יצחק פונדק, בקרוב יהיה בן 104. עלה לישראל בשנת 1933 ומייד הצטרף להגנה. עם קום המדינה פונדק המשיך בתפקידי פיקוד כאשר האחרון היה מפקד רצועת עזה וצפון סיני. לימים שימש כשגריר ישראל במספר מדינות, הקים את העיר ערד ודברים נוספים.

כדוגמא לנתניה ללא גבולות החלטתי בזמנו כי "ארץ ישראל היפה והטובה" יהיה מוקדש לשני אלה. היום אני מפסיק את הופעת הירחון מאחר ואני רוצה להקדיש את כוחותיי להרצת התערוכה "מגנה כרטה" עליה קראתם מעט כאן והיום. חלק כבר ראו וקראו עליה בעבר.

ביום כתיבת שורות אלה, 30 באפריל 2017, יוצא משלוח של הספרים "מגנה כרטה" לארצות הברית. ראשון המקבלים הוא מזכיר האו"ם מר אנטוניו גוטרוש. גם שגרירת ארה"ב באו"ם ושגריר ישראל יקבלו עותקים. הספר הוא בקשה להציג את התערוכה במרכז האו"ם בניו יורק. סוג של פעולת הסברה היסטורית על ארץ ישראל, עם ישראל וכל מה שבאמצע. מי שראה את כל התערוכה יבין את דבריי אלה.

שני אנשים בארץ עושים מלאכת קודש והם נציגי ארץ ישראל היפה והטובה היום: עופר דרורי מנהל אתר בשם **אתר הגבורה**. בעשר אצבעותיו הוא מחפש את כל אותם גיבורים מקבלי צל"שים שלא תועדו במשרד הבטחון מאז ומעולם. הוא זקוק לסיוע של כל הציבור. האדם השני הוא **יהודה בריל** המתעד את מלחמת ההתשה. המלחמה שהוחבאה במשך 33 שנים עד שזכתה להכרה. חפשו את שמו של יהודה בפייסבוק ותנו לו כתף. כל תיעוד, תמונה או סיפור יקדמו את פעולתו המבורכת.

לסיום, אני חוזר להתחלת גליון זה: טוביה רביב פרש לפני כחודש מנשיאות הנהלת העמותה "נתיבי האש" שהיא חטיבה 600. אני מאחל לו בריאות טובה ואריכות ימים ומודה לו על פעלו הרב בשדות הקרב ובכל השדות האחרים בהם פעל ועשה.

שיהיה לכולנו חג עצמאות שמח!

עופר עידן